

непотрібним, а то й не зовсім “політкоректним”, оскільки на той час подібного видання не існувало в інших республіках СРСР. Можна лише жаліти, що ця праця побачила світ аж через 32 роки, а сам автор не дожив до її виходу друком.

У “Словнику сучасних українських прізвищ” Ю. Редька подана багата інформація про українські прізвища: їх правопис, наголошування, відмінювання, способи творення, етимологія, територія поширення із вказівкою на область і район. До словника доданий інверсійний (зворотний) покажчик усіх прізвищ, який допоможе дослідникам з’ясувати словотвірну будову прізвищ. Слід зазначити, що Автор трактує як українські й прізвища іншомовного походження, якщо їх носії були чи є українцями. Серед недоліків праці є те, що нез’ясовано залишилася етимологія низки прізвищ, в окремих випадках спостерігається непослідовність при їх поданні. Але, незважаючи на це, словник дає багатющий матеріал для розвитку ономастичних студій, а також стане основою для опрацювання нових регіональних ономастичних словників, робота над якими останнім часом поживалась. Праця Ю. Редька також сприятиме дослідженням з історії української мови, діалектології, лексикології, словотвору, а також етнографії та історії культури.

Словник проф. Ю. Редька й досі не втратив своєї наукової цінності. Тому хочеться висловити подяку й НТШ, і редактору за те, що ця праця нарешті змогла вийти друком.

Андрій ГРЕЧИЛО (Львів)

* * *

За тебе, Україно... З архіву в’язнів концтабору Береза Картузька (1934–1935) часів II Річі Посполитої Польської / [Ільїн О., Шандрук С., Мазур П., Гудима А.]. – Тернопіль: Терно-граф, 2010. – 254 с. – ISBN 978-966-457-062-3

Минулого року у Тернополі вийшла друком книга під назвою “За тебе, Україно... З архіву в’язнів концтабору Береза Картузька (1934–1935) часів II Річі Посполитої Польської”. Її упорядниками стали історик-краєзнавець, доцент Поліського університету Олександр Ільїн; директор Кременецького медичного училища ім. Арсена Річинського Петро Мазур; проректор з навчальної та виховної роботи Галицького інституту ім. В’ячеслава Чорновола Національного університету “Києво-Могилянська академія” Сергій Шандрук; викладач Галицького інституту ім. В’ячеслава Чорновола Національного університету “Києво-Могилянська академія” Арсен Гудима. Особливої подяки заслуговує Олександр Ільїн (Пінськ, Білорусь), історик-краєзнавець, автор понад 120 наукових праць, що друкувалися в українських, білоруських, польських і російських журналах, дослідник історії та культури України і Білорусі, білорусько-українських зв’язків, головний редактор журналу “Гістарычная Брама: гісторыя і культура Палесся”. Саме його ідею видати ці документи підтримали науковці з Тернополя.

Розпочинає книгу вступна стаття Петра Мазура та Арсена Гудими “Замість передмови” (с. 12–17). В ній автори охарактеризували суспільно-політичну ситуацію на західноукраїнських землях у міжвоєнний період, передумови створення концтабору у Березі Картузькій, внутрішній його розпорядок тощо. Вчені слушно зазначили, що “чим більше лютувала влада окупантів, тим завзятіше наростав рух опору” (с. 15). Можна висловити побажання упорядникам книги в майбутньому використовувати дослідження сучасних авторів¹ та опубліковані документи² з історії УВО та ОУН, які значно б збагатили передмову, чіткіше дали розуміння процесів того часу та ін.

Пропоноване видання є першим в незалежній Україні, в якому подано архівні документи Бресту, в яких міститься детальна інформація про членів та симпатиків ОУН, які перебували у концтаборі Береза Картузька. Мова йде про особові справи в’язнів. Усі документи подані в перекладі з польської на українську мову. В них міститься така інформація: прізвище та ім’я в’язня, імена батьків, місце проживання, національність, віросповідання, дата і місце народження, професія, сімейний стан, освіта, сфера громадсько-політичної діяльності. В багатьох справах є дані про попередні ув’язнення осіб, часом по днях розписана їх громадська діяльність. Подається також кількість і причини покарань у Березі Картузькій. Для кращої ілюстрації коротенько зупинимося на особовій справі майбутнього генерала УПА Дмитра Гриця³, уродженця с. Дорожів (тепер Дрогобицький р-н Львівської обл.) (с. 71–72). В ній вказано: імена батьків: Михайло і Катерина; останнє місце проживання: Львів, вул. Супінського, 21 (тепер вул. М. Коцюбинського); національність і віросповідання: греко-католик; дата народження: 1 квітня 1907 р.; сімейний стан: неодружений; освіта: студент філософії Львівського

університету 5 року навчання (с. 71). У загальному описі про Дмитра Гриця зазначалося: “Активний член резидентури Крайової езекутиви ОУН. Декілька разів був заарештований, затриманий у зв’язку з вбивством підкомісара Чеховського в 1931 р., а також у зв’язку з нападом на поштове управління в Городку в 1932 р., але звільнений внаслідок відсутності доказів. Має великий вплив на студентську молодь. В ході перебування в таборі отримав 5 покарань. Перше покарання 17.07.1934 рік. Прибув 8 липня 1934 р. вибув 21.04.1936 р.” (с. 71).

Книга містить додатки. Серед них – листи до в’язнів (с. 232–238), тексти доповідей члена товариства “Просвіта” с. Почапи (тепер Золочівського р-ну Львівської обл.) Федора Оленчака – “Васильківа” про “Святвечір” та “Крути” (с. 239–241); подання на арешт і направлення до концтабору Береза Картузька від 26 квітня 1939 р. вояків Карпатської Січі, які брали участь в боях за незалежність Карпатської України (с. 242–250).

Завершує книгу список скорочень (с. 251) та рубрика “Замість післямови” (с. 252). В останній зазначено, що всього

у видання включено інформацію про 228 в’язнів (в алфавітному порядку), які пройшли “через страшний Береза-Картузький концентраційний табір” (с. 252).

У виданні згадано чимало прізвищ і населених пунктів. Тому певним недоліком, на нашу думку, є відсутність іменного та географічного покажчиків. Для кращого сприйняття викладеного, зрозуміло, неможливо обійтися без ілюстративного матеріалу. У справах в’язнів є досить багато світлин, які становлять неабияку цінність. Так, у справі Миколи Атаманюка з с. Мишин (тепер Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.) є 6 фотографій (с. 20), Григорія Барабаша з с. Конюхів (тепер Стрийського р-ну Львівської обл.) – 2 (с. 24), Олексі Гасина з с. Конюхів (тепер Стрийського р-ну Львівської обл.) – 6 (с. 55), Володимира Горбового з Долини – 2 (с. 64), Володимира Гута з с. Смолин (тепер Яворівського р-ну Львівської обл.) – 3 (с. 74), Богдана Кравціва зі Львова – 3 (с. 113), Омеляна Матли зі Львова – 6 (с. 132), Ярослава Пришляка з Миколаєва (тепер Львівської обл.) – 3 (с. 172), Олексія Скоропада з Дермані (тепер Здолбунівського р-ну Рівненської обл.) – 6 (с. 197) тощо. На жаль в опублікованій книзі фотографії відсутні. Видання значно виграло, якщо б у ньому помістили словник рідковживаних і застарілих слів. Є певні неточності із перекладом документів. Так курінь “Лісові чорти”⁴ у Львові перекладено як “Лісові біси” (с. 92).

Висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку видання. Упорядники провели колосальну роботу по збору та перекладу документів про українських в’язнів Берези Картузької, які зберігаються у Бресті. Опубліковані документи є важливим джерелом до історії українського визвольного руху першої третини ХХ ст. Завдяки ним отримано відомості про родини та біографічні дані рядових членів і провідних діячів УВО, ОУН та УПА.

Примітки:

¹ Кентій А. Нариси історії Організації Українських Націоналістів (1929–1941 рр.). – К., 1998. – 201 с.; Киричук Ю. Терор і тероризм у Західній Україні // Політичний терор і тероризм в Україні / Під ред. В. Литвина. – К., 2002. – С. 548–595; Дарованець О. Організація і тактика ОУН на території Волинського воєводства в 1935–1937 рр. у світлі документів Волинського воєводського управління // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Вип. 38. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – С. 657–668; Дарованець О. Репресивна акція польської влади щодо Організації Українських Націоналістів на Волині в листопаді 1938 р. – вересні 1939 р. // Український визвольний рух. – Зб. 3. – Львів: Коло, 2004. – С. 102–144; Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія. Історичні нариси / Дзьобак В. В., Гльюшин І. І., Касьянов Г. В., Кентій А. В., Кульчицький С. В., Лисенко О. С., Патриляк І. К. – К.: Наукова думка, 2005. – 496 с.; Дарованець О. Політика польської влади щодо Української Військової Організації та Організації Українських Націоналістів на Волині (1927–1939). Автореферат дис. канд. іст. наук. – Львів, 2007. – 18 с.; Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки / відповідальний редактор Володимир Мороз. Видання третє,

доповнене – К.: Українська видавнича спілка, 2007. – 1008 с.; Дарованець О. До проблеми організаційного стану і тактики ОУН на Волині (1929–1934) // Український націоналізм: історія та ідеї. Науковий збірник / За ред. О. Багана. – Дрогобич: Посвіт, 2009. – Вип. I. – С. 179–245; та ін.

² Коновалець Є. Я б'ю в дзвін, щоб зрушити справу ОУН з мертвої точки... Невідомі документи Організації Українських Націоналістів. Рік 1930: Документально-наукове видання / Передм. А. Кентій, В. Лозицький. – К.: Темпора, 2003. – 272 с.; Конгрес Українських Націоналістів 1929 р.: Документи і матеріали / Упоряд. В. Муравський; НАН України. ЛНБ ім. В. Стефаника; Центр досліджень визвольного руху. – Львів, 2006. – 420 с.; Документи і матеріали з історії Організації Українських Націоналістів / Упоряд. Ю. Черченко, О. Кучерук. – К.: Вид-во імені Олени Теліги, 2005. – Т. 1. 1927–1930. – 480 с.; Документи і матеріали з історії Організації Українських Націоналістів / Упоряд. Ю. Черченко; наук. ред. Н. Миронець. – К.: Вид-во імені Олени Теліги, 2010. – Т. 2. – Ч. 1. 1931–1934. – 464 с.; Документи і матеріали з історії Організації Українських Націоналістів / Упоряд. Ю. Черченко. – К.: Вид-во імені Олени Теліги, 2007. – Т. 2. – Ч. 2. Листування Є. Коновальця з Д. Андрієвським. – 536 с.; та ін.

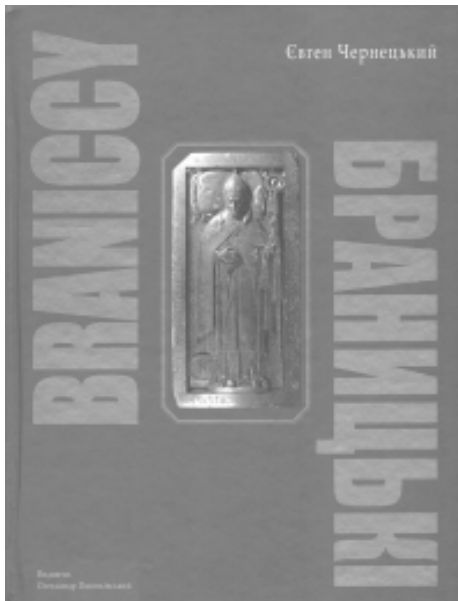
³ Ідея і чин. – 1946. – Ч. 10. – С. 2; Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі – ГДА СБУ). – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 20. – Арк. 140; “Збірка документів Миколи Лебеда”; На чатах. Журнал для молоді. – 1947. – Ч. 2/3. – С. 2 // ГДА СБУ. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 376. – Т. 26. – Арк. 130 зв.; Смерть генерала // Слово і зброя. Антологія української поезії присвяченої УПА і революційно-визвольній боротьбі 1942–1967 / Упоряд. і автор біографічних даних Л. Полтава. – Торонто, 1968. – С. 123 (скорочено); Літопис Української Повстанської Армії. – Торонто: Вид-во “Літопис УПА”, 1995. – Т. 24: Ідея і чин: Орган Проводу ОУН, 1942–1946 / Ред. Ю. Майський, Є. Штендера; співред. П. Потічний. – С. 432; Упали на полі слави // Альманах Станіславівської землі. Збірник матеріалів до історії Станіславова і Станіславівщини / Ред.-упоряд. Ю. Гасцький. – Нью-Йорк, К., Івано-Франківськ: Видання Центрального Комітету Станіславівщини, 2009. – Т. III. – С. 58–59; Мороз В. Останнє число “Повстанця” // Воля і Батьківщина. – 1998. – Ч. 2. – С. 62–71; Сова А. Повідомлення про загибель шефа Головного Військового Штабу УПА Дмитра Грицяя // Цитаделя: Львівський мілітарний журнал. – 2010. – Част. 2 (4). – С. 71–75.

⁴ Докладніше див.: Лісові Чорти: їх життя і буття. 1922–1945. Ювілейний історично-мемуарний збірник у їх шістдесятиріччя. – Вашингтон, Нью-Йорк, Торонто: Накладом Великого Племени Лісових Чортів, 1983. – 232 с.

Андрій СОБА (Львів)

Чернецький Є. А. Браницькі. – Біла Церква: Видавець Пшонківський О. В., 2011. – 736 с. : іл. – ISBN 978-617-604-001-9

В останні роки видавець О. В. Пшонківський з Білої Церкви успішно конкурує з провідними видавничими фірмами Києва, Дніпропетровська, Львова та Харкова, кожного року пропонуючи читачеві нові цікаві дослідження або відтворення унікальних видань XIX ст.

У 2011 р. він знову потішив прискіпливого читача, запропонувавши тому працю відомого білоцерківського дослідника Євгена Чернецького “Браницькі”. Варто відзначити, що це не перша спроба видавця представити широкому загалу історію знаного польського аристократичного роду (Чернецький Є. Браницькі герба Корчак. – Біла Церква, 2003. – 132 с.; Перерва В. Графи Браницькі: підприємці та меценати. – Біла Церква, 2010. – 270 с.).

Одразу хотілося б вказати, що це видання відзначається чудовою поліграфією та інформативним наповненням, як текстовим, так і візуальним, тобто портретами і малюнками. Унікальні архівні документи та портрети доповнюють яскраво змальовану автором картину життя роду Браницьких. Отже, книгу приємно взяти до рук.

Книга розпочинається зі своєрідного вступного блоку, де вміщено звернення Костянтина Єфименка – голови Білоцерківського благодійного фонду, коштом якого видано книгу, а також звернення автора – Євгена Чернецького, в якому розповідається про історію створення цього дослідження. Далі йдуть п'ять частин (до с. 363), які займають фактично половину